

Dr hab. Joanna Szczęk
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Germańskiej
Pl. Nankiera 15b
50-140 Wrocław

Ocena

rozprawy doktorskiej p. mgr Moniki Mazur-Łyp
pt. „Linguistische Analyse von verbalen Gruppen der deutschen Fachsprache des
Rechnungswesens am Beispiel der International Accounting Standards (IAS)”

P. mgr Monika Mazur-Łyp przedłożyła do oceny rozprawę doktorską pt. „Linguistische Analyse von verbalen Gruppen der deutschen Fachsprache des Rechnungswesens am Beispiel der International Accounting Standards (IAS)”. Praca liczy 248 stron, składają się na nią wprowadzenie, cztery obszerne rozdziały poświęcone omawianej tematyce, obszerne podsumowanie, streszczenie w języku polskim oraz bogata bibliografia.

We wprowadzeniu p. mgr Monika Mazur-Łyp przedstawia temat pracy, omawia jej budowę oraz dokonuje prezentacji korpusu badawczego ze wskazaniem na zastosowane w analizie metody badawcze. W strukturze pracy widoczny jest wyraźny, równy i logiczny podział na część teoretyczną i badawczą. Część teoretyczna pracy obejmuje rozdziały: drugi (str. 10-93), trzeci (str. 94-117), czwarty (118-129), część badawcza zawarta jest w rozdziale piątym (130-205). Rozdział szósty (str. 206-212) to wnioski.

We wstępie do pracy Autorka podkreśla szczególnie charakter badań lingwistycznych w zakresie języków fachowych, zwłaszcza w perspektywie dydaktycznej. Język fachowy stosowany w rachunkowości bywa bowiem rzadko przedmiotem analiz językoznawczych, co skutkuje również tym, że nie ma zbyt wielu materiałów dydaktycznych poświęconych tej tematyce. Dlatego też sama Autorka wskazuje na to, że Jej analiza może stanowić istotny wkład w opracowywanie materiałów dydaktycznych z tego zakresu. Perspektywa badawcza, która została przyjęta w pracy, jest inna, niż te prezentowane w dotychczasowych badaniach z zakresu języków fachowych. P. mgr Monika Mazur-Łyp koncentruje się bowiem na analizie gramatycznej, a nie leksykalnej, jak to ma zazwyczaj miejsce. I już choćby z tego powodu przeprowadzona analiza wydaje się cennym wkładem w rozwój dziedziny. Autorka poddaje bowiem analizie ilościowej i jakościowej grupy werbalne w języku fachowym dot. rachunkowości. Analiza ma wymiar syntaktyczny i semantyczny. Autorka czyni to w oparciu o materiał badawczy zaczerpnięty z International Accounting Standards (IAS) w języku niemieckim. Zasadne wydaje się tu pytanie dot. pochodzenia wersji niemieckojęzycznej analizowanych standardów. Czy są to wersje oficjalne? Kto dokonał ich tłumaczenia? W

opinii recenzenta informacje te mogłyby być przydatne w przeprowadzonej przez Doktorantkę analizie.

W rozdziale poświęconym korpusowi badawczemu Autorka wskazuje na konkretne standardy, które zostały poddane analizie. Autorka określa je słusznie mianem tekstów fachowych. Wymienia na str. 9 standardy, a właściwie ich numery. I tu należy postawić pytanie, dlaczego Autorka wybrała określone standardy – wśród wymienionych standardów, które zostały poddane analizie, brakuje pozostałych z 28 wymienionych w publikacji *IFRS Financial Reporting Standards inklusive International Accounting Standards (IAS)* z czerwca 2017r. W opinii Recenzenta Autorka oczywiście ma pełne prawo do dokonania wyboru tekstów źródłowych, jednak rozdział dot. opisu korpusu badawczego mógłby zostać uzupełniony o szczegółowe kryteria ich doboru. Nie umniejsza to jednak w żadnym stopniu znaczenia zamiaru badawczego sformułowanego przez Autorkę na str. 10, a który dot. analizy struktury syntaktycznej języka fachowego z zakresu rachunkowości.

Rozdział drugi pracy poświęcony jest pojęciu *język fachowy*. Autorka prezentuje tu w oparciu o stosowną literaturę przedmiotu różne koncepcje definicyjne oraz te związane z podziałami języka ogólnego. P. mgr Monika Mazur-Łyp słusznie wskazuje na fakt, że języki fachowe jako takie od niezbyt długiego czasu stanowią przedmiot badań naukowych. Dlatego też rozpoczyna swój wywód od porównania, a właściwie obszernej prezentacji cech definicyjnych języka ogólnego. W opinii Recenzenta jest to jak najbardziej uzasadnione, umożliwia bowiem przy porównaniu wskazanie cech właściwych tylko językom fachowym. Logiczną kontynuacją jest zawarta w rozdziale drugim obszerna dyskusja dot. definicji *języka fachowego* w oparciu o literaturę przedmiotu (Hoffmann 2004, Schmidt 1969, Möhn/Pelka 1984 i in.). Szczególnie cenne wydaje się w tym kontekście krytyczne podsumowanie tych rozważań, które Doktorantka prezentuje na str. 15. W opinii Recenzenta dobrze by było jednoznacznie wskazać w tym miejscu na definicję, którą przyjęła Autorka na potrzeby swojej pracy.

Kolejna część pracy poświęcona jest powstaniu języków fachowych. Autorka odwołuje się tu do znanej koncepcji hierarchii potrzeb człowieka Maslow'a i adaptuje na potrzeby swojej pracy koncepcję piramidy – hierarchii potrzeb w odniesieniu do procesu rozwoju języka/języków i wyodrębniania się języków fachowych. W ocenie Recenzenta przedstawiony model jest **bardzo udany** i w sposób obrazowy przedstawia omawianą problematykę.

Uzupełnieniem omawianego rozdziału jest część poświęcona kształtowaniu i wyodrębnianiu się języków fachowych. Autorka bardzo szczegółowo i krytycznie omawia tu koncepcje prezentowane w literaturze przedmiotu oraz różne sposoby klasyfikowania języków fachowych (podział wertykalny i horyzontalny). Na podkreślenie zasługuje fakt, że prezentacja wspomnianych modeli została opatrzona krytycznym komentarzem Doktorantki, co wskazuje na samodzielność prowadzonego wywodu.

Następny podrozdział pracy zawiera omówienie tzw. tekstów fachowych. Autorka przyjmuje tu słusznie szeroką perspektywę, która ma swe korzenie w lingwistyce tekstu. Wskazuje tu na możliwość wyróżniania w obrębie tekstów fachowych klas tekstów. W opinii Recenzenta uwaga ta (str. 34) zbyt zawęża omawiane zagadnienie, ponieważ podział tekstów na klasy, typy, gatunki, rodzaje itp. nie jest ograniczony li tylko do tekstów fachowych, a dotyczy przecież wszystkich tekstów. Oczywiście adaptacja klasyfikacji tekstów na potrzeby

klasyfikacji/typologii tekstów fachowych jest jak najbardziej słuszna, co Autorka udowadnia w dalszej części wspomnianego rozdziału prezentując przegląd definicji tekstu, tekstu fachowego oraz koncepcje dot. możliwych typologii i klasyfikacji.

Uzupełnieniem tej części wywodu jest obszerny rozdział poświęcony historii języków fachowych. I tutaj Autorka wykazała się znakomitą znajomością literatury przedmiotu oraz umiejętnościami analitycznymi. Ta część pracy jest napisana w sposób kompaktowy i informatywny, stanowi swoiste kompendium na temat rozwoju języków fachowych. Rozdział zamyka część poświęcona badaniom w zakresie języków fachowych ze wskazaniem na poszczególne fazy rozwoju badań. Autorka sięga tu nie tylko po opracowania Autorów niemieckojęzycznych. W ocenie Recenzenta brakuje tu pozycji polskojęzycznych, chociażby: Grucza, F. (1994): *O językach specjalistycznych (= technolektach) jako pewnych składnikach rzeczywistych języków ludzkich*. In: F. Grucza, Z. Kozłowska (Hrsg.), *Języki specjalistyczne*. Warszawa, 7-27. Grucza, F., Z. Kozłowska (Hrsg.) (1994): *Języki specjalistyczne*. Warszawa. Grucza, S. (2004): *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*. Warszawa. Grucza, S. (2008): *Lingwistyka języków specjalistycznych*. Warszawa. i in., co jednak nie umniejsza wkładu Autorki. W przypadku chęci zgłoszenia pracy do druku dobrze by było wziąć wymienione wyżej pozycje bibliograficzne i in. pod uwagę w celu uzyskania względnej kompletności w prezentacji stanu badań. Logiczną kontynuację wywodu stanowi prezentacja metod badawczych w zakresie języków fachowych. W ocenie Recenzenta jest ona kompletna, a szczególnie cenna jest część poświęcona metodom lingwistycznym.

Prezentowane na str. 91 kryteria tekstualności jako te, które charakteryzują teksty fachowe, powinny być w ocenie Recenzenta omawiane jako te, które charakteryzują teksty w ogóle i **mogą być** adaptowane na potrzeby analizy tekstów fachowych. W przypadku chęci zgłoszenia pracy do druku należałoby tę sugestię uwzględnić.

Rozdział trzeci pracy jest poświęcony cechom języków fachowych. Autorka koncentruje się tu na cechach leksykalno-semantycznych, syntaktycznych i morfologicznych oraz tekstowych. Rozważania rozpoczyna prezentacja definicji *terminu* w świetle literatury przedmiotu. W opinii Recenzenta byłoby wskazane, aby rozważania te zostały uzupełnione o krótkie podsumowanie – syntezę. W przypadku chęci zgłoszenia pracy do druku należałoby tę sugestię uwzględnić.

Część poświęcona cechom tekstowym zawiera prezentację podstawowych założeń lingwistyki i analizy tekstu ze szczególnym uwzględnieniem kryteriów tekstualności. Ten fragment pracy zamyka **samodzielne** krytyczne podsumowanie Autorki, co świadczy o umiejętności krytycznego analizowania i samodzielności.

Kolejna część pracy jest poświęcona dziedzinie lingwistycznej, tzw. Wirtschaftslinguistik, w ramach której Autorka słusznie sytuuje język fachowy z zakresu rachunkowości. Prezentowany opis dopełniają szczegółowa charakterystyka języka z zakresu rachunkowości oraz charakterystyka typowych gatunków tekstów. W opinii Recenzenta wskazane by było w tym miejscu omówienie relacji między językiem z zakresu rachunkowości a pozostałymi z językami fachowymi z zakresu Wirtschaftssprache.

Rozdział piąty zawiera bardzo szczegółową analizę lingwistyczną grup werbalnych w niemieckim języku fachowym z zakresu rachunkowości. Analiza obejmuje grupy werbalne w odniesieniu do trzech kategorii gramatycznych: czasu, strony i trybu.

Część poświęcona analizie struktury czasowej w badanym materiale zawiera obszernie wprowadzenie dot. niemieckiego systemu czasów oraz szczegółowe omówienie tzw. wariantów czasowych. Autorka ilustruje swój wywód odpowiednimi przykładami z materiału badawczego. Każdy fragment dot. analizy wybranego czasu zakończony jest krótkim podsumowaniem zawierającym wnioski o charakterze jakościowym i ilościowym. Niektóre kwestie Autorka pozostawia bez komentarza, jak np. stwierdzenie na str. 138 dot. częstego stosowania czasu Präsens w formie strony biernej. Można by było się tu pokusić o postawienie pytania, dlaczego tak jest? Czy jest to typowe dla języka fachowego z wybranego zakresu, czy też dla języków fachowych w ogóle?

Część poświęconą analizie struktury czasowej zamyka fragment zawierający analizę zdań czasowych oraz bardzo obszerne i trafne wnioski płynące z analizy.

Tryb to kolejna kategoria gramatyczna, która stanowi punkt wyjścia analizy w kolejnej części pracy. W odniesieniu do trybu oznajmującego Doktorantka formułuje wniosek, że jest on stosowany do relacjonowania faktów (str. 166), również w odniesieniu do tekstów fachowych. I tutaj można postawić pytanie, dlaczego tak jest, oraz czy w świetle przeanalizowanych przykładów można znaleźć potwierdzenie dla tego wniosku.

Trzecia kategoria gramatyczna to kategoria strony. I tutaj Autorka bardzo szczegółowo omawia konstrukcje występujące w języku niemieckim oraz przeprowadza szczegółową analizę na podstawie zebranego materiału badawczego. Wnioski płynące z analizy są prawidłowe i przekonujące.

Ostatnia część pracy jest poświęcona czasownikom modalnym i ich występowaniu w materiale badawczym. Autorka koncentruje swoją uwagę zwłaszcza na aspektach semantycznych oraz kontekstach występowania. Na str. 189 prezentuje skrótowo znaczenia czasowników modalnych. W ocenie Recenzenta bardziej pożądanym byłoby w tym miejscu np. zestawienie tabelaryczne dot. znaczeń czasowników modalnych w użyciu obiektywnym i subiektywnym, ponieważ mogłoby stanowić punkt odniesienia dla następującej analizy. Rozważania teoretyczne uzupełnia bardzo szczegółowa analiza występowania czasowników modalnych w badanym materiale ze szczególnym uwzględnieniem aspektów semantycznych. Autorka prezentuje tu adekwatne przykłady, wskazując na niuansy znaczeniowe oraz funkcje czasowników modalnych w badanym gatunku tekstu.

Dysertację zamykają bardzo obszerne wnioski, które dotyczą struktury syntaktycznej i semantycznej badanych gatunków tekstu. Autorka formułuje tu tezy zarówno natury ogólnej dot. języków fachowych, jak i takie, które dotyczą przede wszystkim języka rachunkowości, co potwierdza słuszność traktowania go jako odrębnej jednostki. Przeprowadzona bardzo sumiennie analiza występowania wybranych struktur werbalnych umożliwia bowiem uzyskanie pełnego wglądu w strukturę języków fachowych jako takich. Na podstawie przedstawionej analizy można uzyskać również wiedzę na temat funkcji analizowanych grup werbalnych w wybranych gatunkach tekstów fachowych.

Ostatnia część pracy to bardzo obszerna bibliografia, której objętość wskazuje na odczytanie Autorki nie tylko w zakresie przedmiotu rozprawy, ale również w zakresie dziedzin pokrewnych, i to nie tylko w odniesieniu do niemiecko- i polskojęzycznej literatury przedmiotu.

Praca jest napisana poprawną niemczyzną, **bardzo nieliczne** usterki językowe, gramatyczne, stylistyczne, interpunkcyjne oraz typograficzne zaznaczam w manuskrypcie. W

przypadku zamiaru publikacji pracy lista usterek zostanie przeze mnie udostępniona Autorce. Pozostałe kwestie formalne, które należałoby skorygować, wymieniam poniżej. Należą do nich:

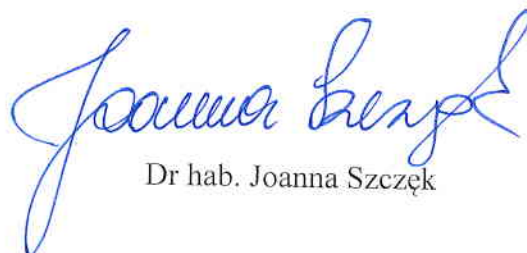
- stosowanie konwencji zapisu metajęzyka – tu Autorka stosuje różne konwencje, zamiast obowiązującego zapisu kursywą, zwłaszcza w odniesieniu do terminów, które są definiowane w pracy.
- ustalenie konwencji zapisu literatury przedmiotu w całej pracy,
- rezygnacja z cytowania za pośrednictwem innych autorów – na korzyść pracy wpłynęłoby cytowanie z oryginału,
- sposób zamieszczania odnośników bibliograficznych w pracy, w niektórych przypadkach powinny być zamieszczone po nazwisku badacza, na którego powołuje się Autorka, stosowne miejsca zaznaczam w manuskrypcie,

W ocenie Recenzenta dysertacja zawiera bardzo wiele ważnych sformułowań zwłaszcza w zakresie metodologii przyjętej przez Autorkę oraz formułowanych wniosków. Z tego też powodu byłoby wskazane, aby po wprowadzeniu stosownych korekt i uzupełnień praca ukazała się drukiem. Kwestia ta pozostaje oczywiście do decyzji Doktorantki.

Podsumowując uważam, że przedłożona do oceny praca p. mgr Moniki Mazur-Łyp jest bardzo wartościowa pod względem poznawczym. Przeprowadzona analiza wybranego zjawiska językowego jest w pełni samodzielna, Autorka stosuje adekwatne narzędzia badawcze. Z tego też powodu dysertacja stanowi istotny wkład w badania naukowe, zwłaszcza ze względu na aktualne badanie korpusowe. Przeprowadzona analiza świadczy o posiadaniu przez Autorkę ogólnej wiedzy językoznawczej i nie tylko. Przedłożona dysertacja jest dowodem na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Dysertację oceniam pozytywnie, rozprawa w pełni spełnia podstawowe warunki stawiane pracom doktorskim określone w art. 13.1. Ustawy z dn. 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

W związku z powyższym przedkładam Radzie Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego wniosek o dopuszczenie p. mgr Moniki Mazur-Łyp do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wrocław, 25.07.2017

Dr hab. Joanna Szczek